

Obituari d'Antoni Serra Ramoneda

Barcelona, 11 de març de 2026

Antoni Serra Ramoneda va néixer a Barcelona el 20 de juliol de 1933, i ens va deixar, també, a Barcelona, el 5 de febrer del 2026.

Tot i ser orfe de pare des dels dos anys, va gaudir d'un molt bon entorn familiar —una família propietària d'una important fàbrica i colònia tèxtil, la «Serra i Feliu» de l'Ametlla de Merola— i una mare coratjosa que va protegir tots els seus fills (dues noies i dos nois) durant la infantesa i adolescència. Va estudiar a l'Escola Alemanya i al Liceu Francès (sense canviar d'edifici), dominant aquestes llengües des de petit, a més de fer el batxillerat espanyol. Va ser dels pocs estudiants catalans de la llicenciatura en Ciències Econòmiques que es va crear a Madrid l'any 1944. La va cursar de 1950 a 1954. Acabada la carrera, va estar un any als Estats Units, i un any més entre Roma i incorporant-se a l'empresa familiar («Successors de A. Serra i Feliu»). Poc després va ser temptat a donar classes a la Facultat de Ciències Econòmiques que s'havia creat a Barcelona l'any 1954, concretament, a partir del moment del desplegament de cursos avançats per als quals no hi havia talent disponible. Des d'aquell moment —l'any 1957—, va tenir una vinculació amb el món universitari català que no es va aturar mai, malgrat variacions en la intensitat de la relació. La tesi doctoral també la va haver de fer a Madrid on va guanyar el títol de doctor en ciències econòmiques l'any 1960 amb una tesi sobre *Una función de producción en la industria textil algodonera*, dirigida per José Castañeda.

A partir d'aquell 1957 inicial, la vinculació acadèmica va ser amb la Universitat de Barcelona. Va fer-se càrrec de l'assignatura d'Economia de l'Empresa, que va esdevenir la seva especialitat i on va concentrar les seves publicacions acadèmiques. Dissortadament, la base contractual de la relació va ser precària i mal remunerada —professor adjunt contractat fins al 1960 i encarregat de curs fins al 1970—. A la Facultat, va arribar a ser secretari (1959-1962) i un valor acadèmic destacat, frustrat, però, per no poder guanyar una càtedra. En aquells temps era molt difícil viure de la docència universitària si no era assolint una càtedra, el que el va portar a desplegar una activitat professional paral·lela. Va implicar-se, prèviament, com a consultor professional, en iniciatives de millora de la productivitat de la indústria tèxtil cotonera i del màrqueting de la confecció tèxtil, aplicant tècniques de mostreig apreses en la seva estada acadèmica a Roma i, cada cop més, en activitats alienes al món tèxtil. En qualsevol cas l'arrencada professional vinculada al món del tèxtil cotoner era d'allò més natural. Va deixar publicacions i articles especialitzats sobre la matèria.

De la mà de Joan Sardà, a qui va conèixer gràcies a Fabià Estapé, va assessorar durant els anys seixanta i primers setanta, la creació i primeres passes del Banc Industrial de Catalunya, el disseny societari i financer de les autopistes catalanes, les inversions petroquímiques tarragonines, els túnels de Collserola, la potencial expansió de la SA Cros i altres iniciatives, sempre combinant els aspectes empresarials i financers amb l'experiència internacional, que va poder desenvolupar mercès al seu domini de llengües, la seva formació econòmica-empresarial, l'estudi dels casos i la seva exquisida educació.

La seva vida acadèmica va donar un tomb amb la creació de la Universitat Autònoma de Barcelona l'any 1968. Joan Sardà el va implicar des del començament en el projecte de creació d'una nova Facultat de Ciències Econòmiques a la nova Universitat, juntament amb Josep Maria Bricall i Jordi Nadal. També va ser mobilitzat pel rector Vicente Villar Palasí que va aprofitar les seves múltiples qualitats nomenant-lo secretari de la comissió promotora de la UAB i secretari general de la seva primera junta de govern (1969-1974). Va ser degà de la Facultat de Ciències Econòmiques i Empresariales (que és com el vaig conèixer) i director de l'Institut de Ciències de l'Educació (1976-1978). Va guanyar la càtedra el juliol del 1973, en una època quan guanyar-la era extremadament difícil. Eren unes batalles que s'explicaven durant anys. Quan vaig esdevenir ajudant a la UAB l'any 1980 vaig escoltar uns quants cops les batalles d'aquelles càtedres per part dels meus mentors.

Com a estudiant d'economia (i delegat de curs i de la Facultat) que vaig ser a la UAB des del curs 1973-1974 puc dir que les seves classes eren brillants, rigoroses i engrescadores i que hi anàvem els d'economia general encara que fos com a oients, que era el que fèiem al seu curs «Inversió i Finançament». Tenia fama de ser un professor exigent i que marcava un nivell alt que va donar reputació i modernitat als estudis d'Empresa.

L'any 1975 va ser un dels sis signants del Manifest de Bellaterra que va donar el tret de sortida a un relleu democràtic de la direcció de la UAB. Va formar part de l'equip que va donar suport al primer rector elegit democràticament —el doctor Josep Laporte (1976-1980)— i el va succeir, del 1980 al 1985. Va participar en la redacció de tres estatuts de la UAB: els seus primers estatuts (suspesos pel Ministeri l'any 1973), després els que es van poder fer en règim democràtic i, després, va ser el primer rector de l'Estat a tenir uns estatuts derivats de la Llei de Reforma Universitària. Com a rector va deixar una petja decisiva en el disseny i aprovació del Pla especial de reforma interior del campus, en la incorporació i construcció d'una nova facultat —la de Veterinària especialment valorada per ser la primera de Catalunya i per estar dins del campus—, en acords amb la Generalitat i el CSIC per a la creació de centres de recerca i en l'estabilització del professorat no numerari.

Des del prestigi acadèmic va ser nomenat pel president Tarradellas membre del Patronat del renascut Institut d'Investigacions Econòmiques que havia estat fundat per Josep Antoni Vandellòs l'any 1931. En aquesta condició va rebre l'encàrrec, per part del president Pujol, de dirigir un llibre blanc sobre l'impacte que Catalunya podia esperar de l'ingrés d'Espanya a la Comunitat Econòmica Europea, publicat el 1982 (*Catalunya i la Comunitat Econòmica Europea*) amb l'autoria d'Antoni Lladó i Josep Piqué, que va resultar una fita significada en la presa de consciència dels reptes i oportunitats que implicava l'accés a la CEE.

Des de l'any 1978, va estar implicat en el món de les caixes. Primer, de 1978 a 1984 per iniciativa de Josep Vilarasau, a la Caixa de Pensions com a representant, precisament, de l'Institut d'Investigacions Econòmiques en la comissió de control, d'on va passar a vocal del consell d'administració, i després va esdevenir secretari general del consell, el que el portava a ser membre de la comissió executiva. Va ser el 1984 quan Josep

Vilarasau li va demanar dissenyar el programa de beques d'ampliació d'estudis a l'estranger, una de les iniciatives que més el van engrescar i satisfer.

A finals de l'any 1984, i per sorpresa seva, va haver de renunciar a la situació que tenia a la Caixa de Pensions i va esdevenir president de la Caixa de Catalunya (en aquell moment la caixa de la Diputació de Barcelona), succeint Josep Lluís Sureda. Els conflictes entre la Diputació governada pels socialistes i els representants dels impositors, més aviat convergents, van portar al fet que el seu nom esdevingués una solució de compromís que a tothom va agradar. Va romandre en el càrrec, amb renovacions cada quatre anys, fins al 2005, quan va ser succeït per Narcís Serra. Al llarg d'aquests vint-i-un anys va tenir nombroses iniciatives més enllà de les ordinàries esperables d'un president no executiu d'una gran caixa d'estalvis. En les seves memòries publicades l'any 2006 subratlla l'èxit de comprar per a Caixa Catalunya l'edifici de La Pedrera, promoure'n la restauració i transformar-la en la seu principal de l'Obra Social de Caixa Catalunya. També mostra el seu orgull per la creació de la Fundació Territori i Paisatge, la Fundació Un Sol Món i la Fundació Viure i Conviure.

Aquesta part de la seva vida va desenvolupar-se sempre en paral·lel a les seves responsabilitats universitàries, com a rector, com a director del Departament d'Empresa, i com a professor. Com a professor escriu diversos manuals d'economia de l'empresa que seran de referència obligada durant molts anys, model d'una visió de l'empresa amb ulls d'economista: *Sistema econòmic y empresa*, 1986; *Formas de empresa*, 1988; *L'empresa: Fonaments econòmics*, 1989; *La empresa: anàlisi econòmic*, 1993, i *Mercados, contratos y empresa*, 2001. La seva orientació a l'anàlisi econòmica de l'empresa serà prou característica i potent fins al punt de sentir-se molt còmode en l'àrea de coneixement d'Organització d'Empreses creada arran de l'aprovació de la LRU. De fet, ja havia escrit l'any 1980 unes pàgines substancials com a pròleg a una nova edició de la versió castellana del clàssic *Organizations*, de James March i Herbert Simon. Com a director de Departament, aplega un conjunt de professors de gran nivell d'aquesta i altres àrees com Economia Financera i Comptabilitat i Comercialització i Investigació de Mercats, però el seu camp predilecte serà l'organització d'empreses, allò que és més economia de l'empresa.

Són aquests anys —concretament el 1990— quan aconsegueix atreure el seu Departament d'Empresa de la UAB, com a catedràtic d'Organització d'Empreses, Vicente Salas, l'economista de l'empresa més brillant de l'Espanya d'aquells anys, amb qui va poder bastir un programa de doctorat d'alt nivell i formar una nova fornada d'investigadors i professors. La seva estada es va perllongar fins a l'any 1997. Antoni Serra Ramoneda en va estar sempre molt orgullós i no va parar fins a aconseguir, l'any 2021, el nomenament de Vicente Salas com a doctor *honoris causa* per la UAB. Ell compartia amb en Vicente Salas una visió molt semblant de l'economia de l'empresa, fonamentada en l'anàlisi de l'empresa amb les eines de l'economia, el que coneixem en anglès com a *business economics*. En alguna ocasió, més tardana, començarà a mostrar el seu gust per vincular la història i l'economia de l'empresa, com en el brillant article del 2011 sobre «El taller de alfileres» a la *Revista de Historia Industrial*.

Tindrà gran activitat com a membre, vicepresident i president (1985-1987) de la Societat Catalana d'Economia, afiliada a l'IEC. Té una bona colla de contribucions publicades a l'Anuari de la SCE. De la seva etapa a la SCE hi ha publicacions seves molt sensibles als temes que ens han esdevingut familiars com dèficits d'inversió, dèficits fiscals i finançament autonòmic. El 1987 és escollit membre de l'IEC. Arribarà a ser-ne vocal del consell permanent, tresorer (1992-1998 amb Emili Giralte de president) i vicepresident (de 1998 a 2001 amb Manuel Castellet de president). Va participar en els «reports sobre la recerca a Catalunya» que va promoure l'IEC, especialment el corresponent a la recerca en Economia (1997), juntament amb Andreu Mas-Colell.

L'any 1997 assumeix, a invitació del president Pujol, la tasca de la creació de l'AQU, així com la seva presidència, esdevenint la primera agència de qualitat universitària de l'Estat espanyol. Va estar sempre molt orgullós d'aquesta tasca, que va associar al seu compromís de sempre per la millora de la qualitat universitària i pel perfeccionament dels procediments de selecció i promoció del professorat universitari. La seva vinculació com a president va durar fins a l'any 2008.

Acabada la seva presidència de la Caixa de Catalunya va recuperar una llibertat d'opinió pública que es va reflectir en la seva presència als mitjans, amb la direcció de Tribuna Barcelona i columna d'opinió a *El Periódico de Catalunya*. D'aquí en surt un molt interessant recull d'articles: *Incursiones periodísticas 2006-2016*, autopublicat l'any 2020.

L'experiència viscuda durant quasi un quart de segle a les caixes catalanes, des del seu ensoportament a finals dels anys setanta i primers vuitanta, passant pel dinamisme dels anys noranta i l'expansió frenètica dels primers anys del nou segle, fins a l'ensorrada de gairebé totes en pocs anys (2009-2011) el va portar a nombroses i aprofundides reflexions sobre el perquè d'aquesta trajectòria, les raons de l'èxit de les caixes i del seu posterior fracàs que les va acabar arrossegant a totes, tret de les que van poder transitar cap a un model bancari. És innegable que el fracàs de la gran entitat que havia presidit i del model que havia personalitzat el va impactar i va esdevenir la seva obsessió durant anys. Té obra important al respecte, amb un esguard europeu i comparatiu. Destaca el llibre escrit molt en calent, en els moments més crítics, precisament amb el títol *Els errors de les caixes*, 2011, en català i en castellà. Directament vinculat és el llibre *Preferentes y subordinadas: una tragedia española*, del 2016. Té també una obra important sobre les caixes alemanyes: *Sparkassen, una Fortaleza asediada*, 2017. Quan des de la Generalitat vèiem desesperats com tot l'edifici de les caixes s'ensorrava, ens impactava —i ens feia mal— veure com Alemanya protegia ferrenyament les seves caixes mentre que exigia el sacrifici de les nostres.

Just després publica tres treballs més que tenen en comú la referència central al món alemany, que el submergeixen en fonts directes alemanyes. A més del llibre sobre les Sparkassen, publica *El Dieselgate de Volkswagen*, 2018. No està relacionat amb les caixes d'estalvis, sinó, com el seu nom indica, a la gran empresa automobilística alemanya i l'escàndol que es va produir per la seva manipulació de l'efecte contaminant dels seus vehicles. Això li permet desplegar interessants consideracions sobre com

promoure la reducció d'emissions de gasos d'efecte hivernacle. Gairebé paral·lela és la seva publicació del 2018, bilingüe català/castellà, *Dos temps, dos contextos: el naixement d'una nova universitat*, preparat en ocasió del cinquantè aniversari de la creació de la UAB l'any 1968. Antoni Serra Ramoneda juga amb l'origen de la Universitat humboldtiana per excel·lència —la que va crear Wilhelm von Humboldt (alerta: no confondre'l amb el seu germà, el naturalista Alexander von Humboldt) a Berlín l'any 1808 i l'origen de la UAB, filla també d'uns ideals Humboldtians. No ens ha d'estranyar que aquesta immersió es completés amb un altre llibre: *Wilhelm von Humboldt. En torno al origen y la evolución de su idea de universidad, con especial hincapié en los estudios empresariales*, 2020. És una obra molt original per al nostre país, on sintetitza una enorme literatura sobre tot allò que el títol descriu perfectament bé: l'origen del concepte de la universitat Humboldtiana, que ha presidit el món universitari global al llarg dels segles XIX i XX, amb gran impacte a Europa i als Estats Units. Vincula, brillantment, aquest model universitari amb la resistència alemanya a acceptar el Pla Bolonya i els efectes que la confluència d'objectius diferents va tenir en el model universitari que s'ha anat imposant a tota Europa, cada cop més orientat a resultats en termes de qualificació professional i en termes de recerca, i cada cop més allunyat de la formació integral (que, per cert, ha portat al fet que la darrera llei universitària espanyola hagi oblidat que l'estudi —sí, l'estudi— és una de les tasques essencials de la universitat).

El seu darrer llibre és un «*tour de force*» que tracta de *La gran empresa francesa: 'Pantouflards', 'cumulards' y otras especies galas*, 2024. És un desplegament de coneixement del món francès de la gran empresa i dels seus directius, amb gran detall i precisió històrica, domini de les trajectòries educatives i formatives dels directius francesos, familiaritat amb l'osmosi entre el sector privat i el sector públic, predominança de les empreses de béns de luxe i un desplegament bibliogràfic espectacular i completament pertinent. De nou, apareixen, units, alguns dels temes de tota la vida d'Antoni Serra Ramoneda: l'empresa, com és i per què; la formació per esdevenir gestor d'empresa i, possiblement, propietari; l'especialització productiva francesa; la gestió dels patrimonis, la proximitat —la identitat— amb l'alta administració i amb l'Estat. Per a un exalumne del Liceu Francès condecorat amb una distinció com la d'oficial i cavaller de l'Ordre Nacional del Mèrit de França, és una culminació gairebé natural de tota una trajectòria. No ho és, en canvi, que el publicués amb noranta-un anys. Només puc dir que sento més admiració que enveja —i aquesta és molta.

Pensava que aquest era el seu darrer llibre, però el seu fill m'ha explicat que en tenia un altre força avançat sobre la indústria i l'empresa alemanya, en perspectiva històrica, que s'havia de titular: *Deutschland A.G., Auge y disolución*.

M'ha impactat fer-me'n el càrrec del nombre, qualitat i diversitat de les seves publicacions en els seus darrers deu anys, passat el vuitantè aniversari i fins a passar el norantè. Va preocupar-se menys de l'abast de la seva nova obra i més de deixar-la escrita i publicada com a herència d'ús públic i com a contribució a la societat, derivada

de la seva llarga experiència viscuda sempre des d'un angle personal i molt original. En aquesta tasca va trobar sempre el suport de la seva UAB.

Altres responsabilitats dignes de menció són:

President del Comitè Assessor del Pla Estratègic de Barcelona.

President del Tribunal d'Arbitratge Tècnic de Catalunya a instàncies dels Col·legis d'Arquitectes, d'Enginyers Tècnics i d'Economistes (2005-2008).

Primer síndic de greuges de la Universitat de Vic (2013-2019).

Nomenat president de l'Institut Ignasi Villalonga d'Economia i Empresa (2013).

Pel que fa als premis i honors:

L'any 1999 va rebre la medalla d'or de la Ciutat de Barcelona al mèrit científic.

L'any 2000 va ser distingit com col·legiat de mèrit del Col·legi d'Economistes de Catalunya.

L'any 2003 va rebre la medalla Narcís Monturiol de la Generalitat de Catalunya al mèrit científic i tecnològic

L'any 2005 va rebre la Creu de Sant Jordi.

La que més il·lusió li devia fer i que la seva família va lluir, juntament amb una bonica fotografia seva, a la sala de vetlla del tanatori de les Corts, va ser la que ja he mencionat, la d'oficial i cavaller de l'Ordre Nacional del Mèrit de la República Francesa.

Finalment, l'any 2024 va ser nomenat doctor *honoris causa* per la Universitat de les Illes Balears, reflex del seu lideratge en promoure un programa de doctorat en economia, organització i gestió conjunt de la UAB, la Universitat de les Illes Balears i la Universitat Pública de Navarra.

Difícilment hauria pogut preparar aquest obituari sense dos elements fonamentals: el primer són les seves memòries —*Avatares de un burgués de Barcelona*, 2006— i el segon és la seva continuada tramesa, al llarg d'aquests darrers anys, dels seus llibres, cada cop més sorprenents, originals, savis i suggerents.

Per acabar i en resum, Antoni Serra Ramoneda ha estat un dels economistes més destacats de Catalunya, tant per la tasca acadèmica i professional com per la trajectòria ciutadana i empresarial. Va ser un ciutadà compromès que va contribuir a iniciatives de governs de signes diversos, que sempre el van veure com un senyal de qualitat i un segell d'independència. Es fa impossible no acabar recordant que sempre feia quedar bé als que el buscaven: professional d'altíssim nivell, generós amb els seus consells, impecable en la seva presència quan havia de ser formal, elegant en la seva presentació informal, amb una planta envejada per tothom, poliglota, sofisticat i amb una educació exquisida

i una adaptabilitat llegendària. No voldria acabar sense repetir com d'admirable i envejable és que hagi estat intel·lectualment tan actiu fins al final de la seva llarga vida.

L'enyorarem.

Moltes gràcies.